

tekst:
**Kars Veling,
Luk Daniëls
en Dirk Maes**

Opvallende waarnemingen 1992 in Nederland en Vlaanderen

Het is weer mei en iedereen is al druk bezig met de vlindertellingen. Hoog tijd om te kijken welke opvallende, zeldzame vlinders er in het vorige jaar zijn waargenomen.

Vorig jaar was het laatste jaar van het project 'Vlinders in het Nederlandse Landschap' (VNL). Nog niet alle gegevens zijn terug van de verwerking. Om geen mensen voor het hoofd te stoten, worden in dit artikel dan ook geen waarnemers genoemd. Er is een rapport in de maak waarin de resultaten van vier jaar VNL zullen worden gepubliceerd en dat aan alle medewerkers aan het project zal worden toegezonden. Het Vlaamse dagvlinderproject draait nu twee jaar en loopt zeer goed. De 350 medewerkers hebben al meer dan 70.000 waarnemingen verzameld!

Hier een overzicht van een aantal opvallende soorten die in 1992 in Nederland en Vlaanderen zijn waargenomen.

Eén van de Keizersmantels die ten zuidoosten van Nijmegen zijn gezien.

Keizersmantel

Voor de Keizersmantel (*Argynnis paphia*) was 1992 een goed jaar. In Nederland

zijn minstens 25 waarnemingen van deze fraaie parelmoervlinder binnengekomen. Er zijn meldingen uit Overijssel, Limburg en het oosten van Gelderland. In het Rijk van Nijmegen en op twee locaties in Zuid-Limburg zijn zelfs twee of drie exemplaren bij elkaar waargenomen. Het is de vraag of dit incidentele waarnemingen zijn of dat de soort zich daadwerkelijk in Nederland gaat vestigen. De plekken waar de Keizersmantels zijn gezien, waren op het oog geschikte leefgebieden voor deze soort.

Ook in Vlaanderen werd de Keizersmantel opnieuw waargenomen. In het oostelijk deel van Brabant werden verscheidene exemplaren gezien.

Veldparelmoervlinder

In de provincie Antwerpen werd op een kanaalberm een populatie van minstens 30 Veldparelmoervlinders (*Melitaea cinxia*) gevonden. Deze populatie is een restant van een veel grotere populatie die vroeger in grote delen van de provincie Antwerpen voorkwam. Begin 1993 bleek de berm waarin deze vlinders leven, sterk aangetast te zijn door de aanleg van een pijpleiding. Het wordt dus afwachten of deze soort de graafwerkzaamheden overleefd heeft.

Klaverblauwtje

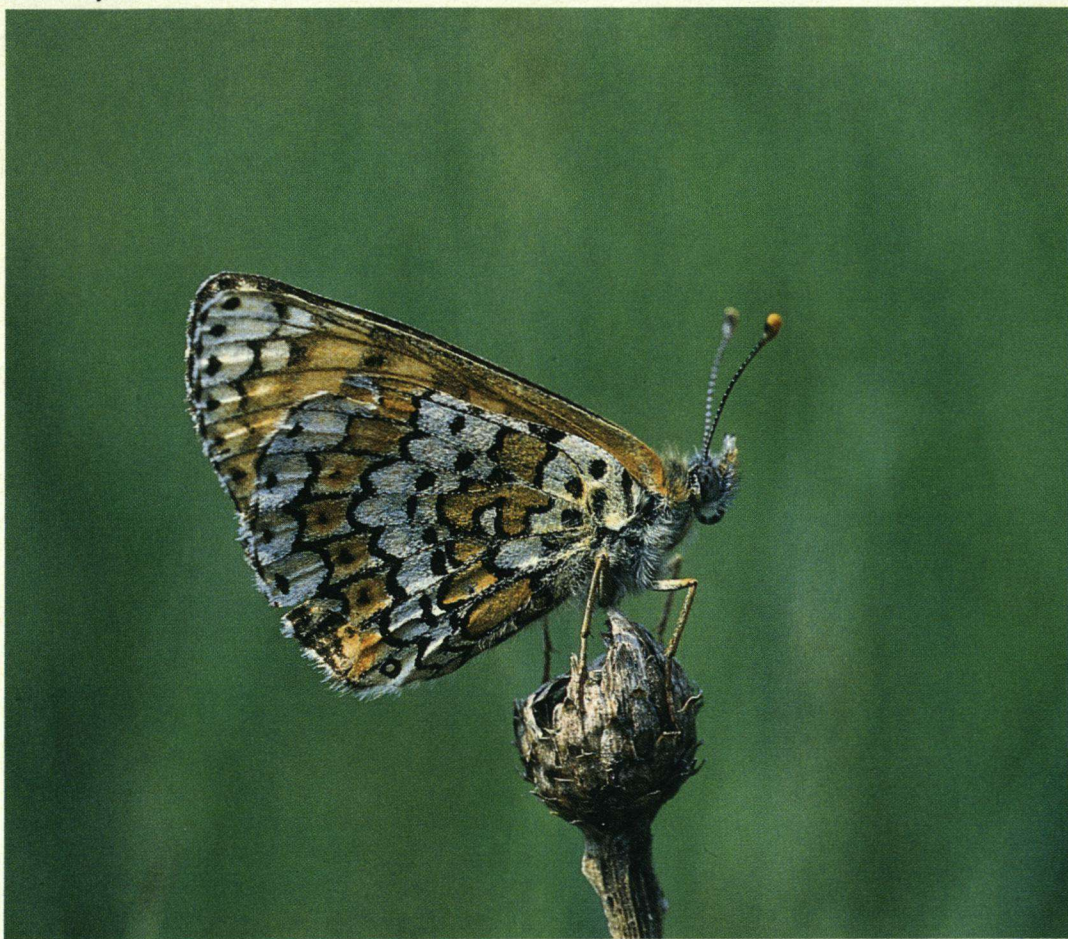
In Vlaanderen werden in 1992 op twee plaatsen Klaverblauwtjes (*Cyaniris semiargus*) gezien. Begin juli werd deze soort zowel in het zuidoostelijk als het centrale deel van Belgisch Limburg aangetroffen. Hoewel het telkens om lage aantallen ging, is het zeker de moeite waard om deze soort dit jaar goed te bestuderen.

Groot geaderd witje

Het Groot geaderd witje (*Aporia crataegi*) is in Nederland ook weer een aantal malen gemeld. Op de Veluwe zelfs drie exemplaren bij elkaar. Ook in een terrein van Staatsbosbeheer in het Utrechtse veenweidegebied is de soort waarge-

foto: Jan Weima

In een berm in Vlaanderen zijn vorig jaar tientallen Veldparelmoervlinders gezien.

nomen. In Vlaanderen is deze soort in 1992 niet gezien.

Resedawitje

Het Resedawitje (*Pontia daplidice*) is een uiterst zeldzame, onregelmatige standvlinder, die na 1980 nog maar zelden is waargenomen. In 1992 echter zijn in Nederland in ieder geval meldingen binnengekomen uit Zuidhorn (Groningen), Enschede (Overijssel), Wageningen, Stroe en Millingen (alle drie in Gelderland). Op alle plaatsen was sprake van enkele exemplaren of in ieder geval van meerdere waarnemingen.

In het natuurontwikkelingsgebied de Millingerwaard is ook in 1991 al een exemplaar gesignaleerd en wellicht dat de soort hier weer een (tijdelijke) populatie zal krijgen.

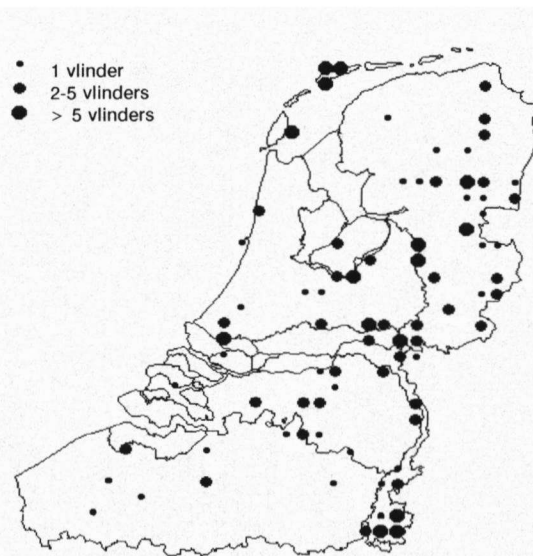
Het Resedawitje is in 1992 in Vlaanderen niet waargenomen.

Boswitje

Vorig jaar zijn er in Vlaanderen heel wat nieuwe vindplaatsen van het Boswitje (*Leptidea sinapis*) ontdekt! Verspreid over de oostelijke helft van Vlaanderen werden er ook zwervende exemplaren aangetroffen.

Gele luzernevlinder

In 1992 zijn in Nederland opvallend veel Gele luzernevlinders (*Colias hyale*) waargenomen. Niet zoals normaal vooral in het zuiden en zuidwesten van het land, maar overal in Nederland. In met name het noorden (Groningen en de Wadden) werden ze in grotere aantallen bij elkaar gezien. Dit lijkt er op te wijzen dat de

Waarnemingen van de Gele luzernevlinder in 1992 in Nederland en Vlaanderen.

invasie niet vanuit het zuiden is gekomen, maar vanuit het oosten of noord-oosten. Dit wordt bevestigd door de Vlaamse gegevens. De Gele luzernevlinder is daar niet echt veel gezien.

Koningspage

In 1992 zijn op drie plaatsen in Nederland Koningspages (*Iphiclides podalirius*) gezien! Deze voor ons land zeer zeldzame gast is waargenomen in Limburg, Brabant en in Zeeuws-Vlaanderen. In Belgisch Vlaanderen is de soort ook gezien. In Belgisch Limburg houdt zelfs een populatie van tientallen vlinders al jaren stand op een ruderaal terrein. De oorsprong van deze populatie is echter onduidelijk (vrijgelaten na kweek?)

Koninginnepage

De Koninginnepage (*Papilio machaon*) was in de jaren vijftig een gewone verschijning in Nederland en Vlaanderen. Vaak blijken de wat oudere vlinderaars zich nog goed te kunnen herinneren dat ze rupsen verzamelden op de worteltjes in de moestuin. Vanaf het begin van de jaren zestig is de soort echter zeer sterk achteruit gegaan. In 'Vlinders' jrg.5 nr.1 is hier al uitvoerig over geschreven. De enige plaats waar de Koninginnepage zich al die jaren in Nederland heeft kunnen handhaven was Zuid-Limburg.

In 1992 heeft deze soort een bijzonder goed jaar gehad. Terwijl normaal gesproken in Nederland slechts enkele Koninginnepages buiten Limburg worden gemeld, waren het er dit jaar meer dan honderd. Niet alleen uit het zuiden van Nederland kwamen waarnemingen; al in juni werden er pages gemeld uit Utrecht en Drenthe. In Zeeuws-Vlaanderen al-

leen al zijn 163 waarnemingen van de Koninginnepage verzameld door de insectenwerkgroep van de natuurbeschermings-organisatie 'De Steltkluit'. Ook in Vlaanderen deed deze soort het bijzonder goed. Op het kaartje is te zien dat de waarnemingen in Midden- en Noord-Nederland bijna altijd betrekking hebben op één exemplaar, terwijl het in Vlaanderen en Zuid-Limburg om veel meer exemplaren per atlasblok gaat. De grote concentratie in Zuid-Limburg is enerzijds te verklaren door de goede omstandigheden die daar heersen voor deze vlindersoort, maar anderzijds doordat daar zeer veel aandacht voor deze soort in de pers is geweest (met dank aan Guido Smeets!). De Koninginnepage verscheen in kleur op het voorblad van een regionale krant en alle inwoners van Limburg werd gevraagd om hun waarnemingen door te geven. Gezien het feit dat de Koninginnepage met name in tuinen zat, is het logisch dat zeer veel mensen deze vlinder hebben waargenomen en ook hebben doorgegeven aan De Vlinderstichting.

De meeste waarnemingen hadden betrekking op nectardrinkende exemplaren. De Vlinderstruik was zeer in trek, maar er zijn ook regelmatig pages waargenomen op de Hanggeranium.

Koninginnepages hebben hoge punten in het landschap nodig. De mannetjes verzamelen zich rond die hoge punten en de vrouwtjes zoeken het hoogste punt op om er een mannetje te vinden. In Nederland is bijvoorbeeld de St. Pietersberg zo'n bekend ontmoetingspunt, maar ook oude steenbergen van de Staatsmijnen worden door deze vlinders gebruikt. Het is opvallend dat ook in Vlaanderen de Koninginnepage het meest talrijk is in gebieden met een heuvelachtig landschap. In het vlakke land zoeken de vlinders alternatieven en dan kunnen flats en opritten van bruggen voor hetzelfde doel gebruikt worden. De Engelsen hebben de term 'hilltopping' voor dit gedrag bedacht. Een goede Nederlandse vertaling is daar niet voor (of je zou moeten spreken van het heuvel-toppen van een Koninginnepage).

Er zijn op diverse plaatsen in het land rupsen van de Koninginnepage gevonden en we zijn zeer benieuwd naar de waarnemingen van 1993. Was de invasie echt eenmalig of kan de soort, net als de Gehakkelde aurelia, zich enige jaren standhouden op de inmiddels bereikte plaatsen?

We hopen dat er ook dit jaar weer veel vlinders worden gezien en dat iedereen zijn waarnemingen wil doorgeven, niet alleen van bovengenoemde bijzondere soorten, maar ook van de gewone. Veel plezier met vlinderen.

SUMMARY

Some striking observations made in the large butterfly survey in the Netherlands and Flanders are reported in this article. In the Netherlands, 1992 was a good year for *Argynnis paphia*, *Colias hyale* and especially for *Papilio machaon*. Two extremely rare butterfly species, *Pontia daplidice* and *Iphiclides podalirius*, were seen in small numbers. Interesting species in Flanders included *Cyaniris semiargus*, *Leptidea sinapis* and *Melitaea cinxia*.

Waarnemingen van de Koninginnepage in 1992 in Nederland en Vlaanderen.

